

SIITÄ SE ALKAA

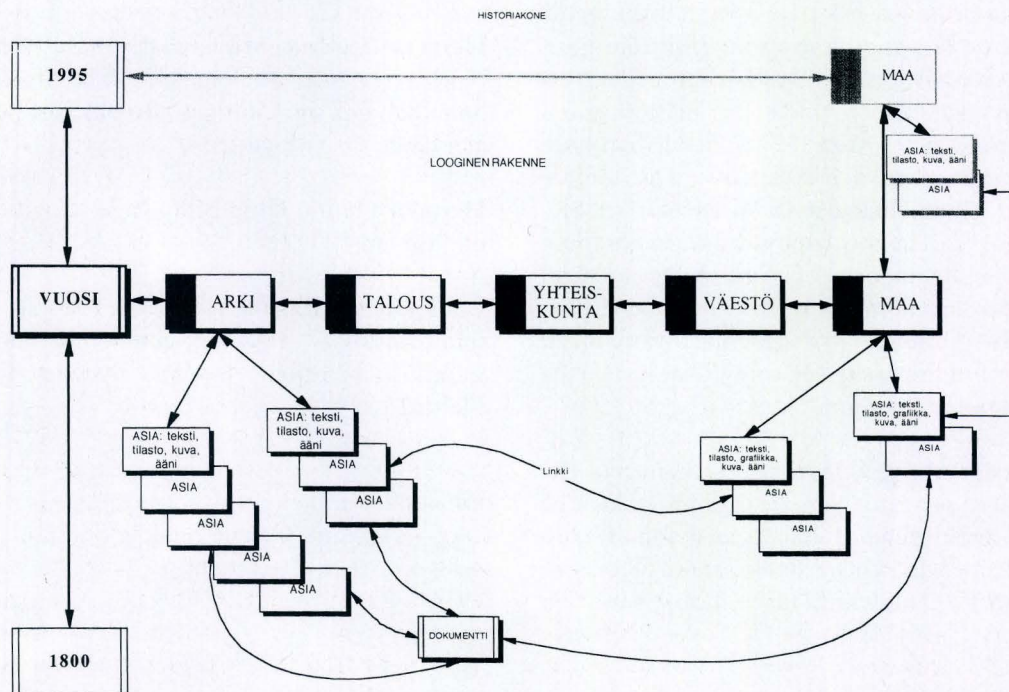
Helsingin yliopiston taloushistorian laitos ja Tampereen yliopiston historian laitos saavat todennäköisesti kunnian toimia historiankirjoituksen uran avaajina. Pertti Haapalan johtaman projektin tuottama CD-rom -historiateos 'Historiakone' alkaa kolmen vuoden työn tuloksena lähestyä lopullista muotoaan.

Kuten teoksen tekstistä osaltaan vastaava Tuomo Olkkonen toteaa, työ on tuottanut monia järkytyksiä. Historiallisen lähdemateriaalin käsittely hypermediamuodossa johtaa väistämättä menneisyyden hahmottumiseen uudella tavalla. 'Historiakone' tulee muuttamaan myös alan ammattilaisten käsityksiä menneisyydestä. Alkuperäisten dokumenttien ja aikalaisnäkemysten rinnastaminen poistaa historialta sille myöhemmin rakennetun tulkinnan ja väärinkäsitysten peitteen. Tilanne tulee aiheuttamaan paljon päänvaivaa alan tutkijoille ja kuluttajille.

'Historiakoneessa' on pyritty rakentamaan toimintaympäristö, jossa "koneen" käyttäjä liikkuu vapaasti kirjoittaen omaa

historiaansa. Julkaisusta tehdyn mainoksen mukaan 'Historiakone' ei korvaa tutkimuksia, arkistoja, romaaneja eikä opettajia. Tämä on ilman muuta varovaisesti ja vaatimattomasti sanottu. Julkaisu toimii ilman muuta tienraivaajana ja koekaniinina informaatioympäristöstä, jonka mahdollisuudet alkavat vasta vähitellen nousta esille.

Jo 1960-luvulla puhuttiin tietokoneiden mahdollistamasta informaationkäsittelyn tehostumisesta ja sen mukanaantomista uusista mahdollisuuksista. Tuolloin kukaan ei varmaankaan osannut kuvitella että tietokoneiden välittämä informaatio saattaisi olla sekä teksti, että kuva- ja äänimuotoista. Koska pöytä tietokoneiden kehitys on

1900 Maailmannäyttely

ARKI

TALOUS

YHTIISKUNTIA

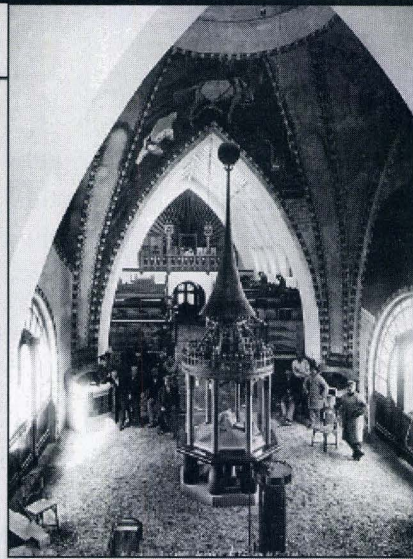
VÄESTÖ

MAA

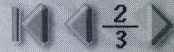

Ikkunaverhot on suunnitellut kreivi Louis Sparre. Huonekalut on valmistettu hänen Porvooseen perustamassaan Iris Osakeyhtiössä, joka on kolmi-vuotisen toimintansa aikana tuottanut myöskin kaunista keramiikkaa.

Axel Gallén sai Pariisissa yhden kultamitalin ja kaksi hopeamitalia. Hänen ja Pekka Halosen töitä on ollut mahdollista ihastella myös syksyllä Ateneumissa järjestetyssä näyttelyssä.

Paviljongin keskushallissa oli neljä Gallénin Kalevala-aiheista kupoli-freskoa: Ilmarinen kyntää kyisen pellon, Sammon taonta, Sammon puolustus sekä Pakanuus ja kristin-usko.

mahdollistanut ällistyttävän nopeasti graafisen käyttöliittymän kautta tapahtuvan jopa elävien kuvien ja ääniviestien käsittelyn tekstin ohessa, on jouduttu tilanteeseen, jossa todellinen informaatiotulva uhkaa muokata nopeasti uudelleen historiakäsityksemme. Kun historiakirjan kirjoittaja on johdatellut lukijansa taitavain sanankäntein mielikuvamaailman halki, onkin nyt mahdollista antaa lukijalle eteen valtaisa alkuperäismateriaalin jäljenteiden valikoima. On odotettavissa, että tiedonkäsittely ja välityslaitteiden kehitys johtaa nopeasti tilanteeseen, jossa esimerkiksi julkisten arkistojen kannattaa julkaista hallussaan oleva arkistomateriaali kuvamuodossa tietoverkoissa.

Tämän hetken teknologia mahdollistaisi suurtenkin arkistokokoneisuuksien myymisen kuluttajien käyttöön CD-rompuilla. Näin ei kuitenkaan tehdä, koska arkistolaitos ei ole kyennyt mitenkään vastaamaan heräämässä olevaan kysyntään. Kun miltei

jokaisella tutkijalla on pöydällään romppuasemalla varustettu tietokone, ei tietolevykkeitä ole saatavilla. Koska arkistojen käyttöön liittyvät kiinteät investoinnit on ollut pakko suunnata arkistomateriaalin säilyttämiseen, samalla kun arkistoja käytävälle yleisölle on perinteisesti rakennettu lukusaleja, ei varsinkaan laman aikana ole ollut mitään mahdollisuuksia aloittaa tiedon skannaamista CD-rompuille.

Asiaan liittyy monia arkistolaitoksen kannalta edullisia puolia. Alkuperäisdokumentit eivät enää kulu, kun niiden lukijat eivät joudu pitelemään dokumentteja. Arkistojen kopioiminen ja levittäminen pienentää totaalisien tietohukan mahdollisuutta, ja arkistomateriaaliin kohdistuva tutkimus siirtyy virka-ajasta vapaisiin tutkijankammioihin.

Mahdollisuus tiedon sääntelemättömään jakamiseen kansalaisille on kuitenkin syntynyt ilmeisesti liian nopeasti. Maassa on useita virastoja ja laitoksia, joiden tarkoituksena on ollut säilöä ja jakaa kansakunnan

periaatteessa julkista ja avointa tietovarantoa. Henkilö kunta on koulutettu toimimaan tietyllä tavalla. Arkistot ovat periaatteessa julkisia, mutta niiden käyttöä on käytännössä rajoittaneet lukusalien luonnolliset rajoitukset ja lama vuosina syntynyt omalaatuinen käsitys, että ainakin osa arkistoihin kootusta materiaalista olisi maksullista. Vika ei tietenkään ole arkistojen, vaan päätökset tehdään poliittisissa elimissä jossain muualla.

Historiallisen materiaalin hallintaan liittyy paljon käytännöllistä ja taloudellista valtaa, joka käytännössä hiertää vapaata tutkimusta tekevien tukijoiden tai muuten asiasta kiinnostu neiden kansalaisten toimintaa. Lisäksi vielä, vaikka vapaissa arkistoissa työskentelevän henkilökunnan mielestä informaation pitäisikin periaatteessa olla julkista, on aivan luonnollista, että uudet teknil-

liset välineet aiheuttavat pelkoa työpaikkojen menetyksistä.

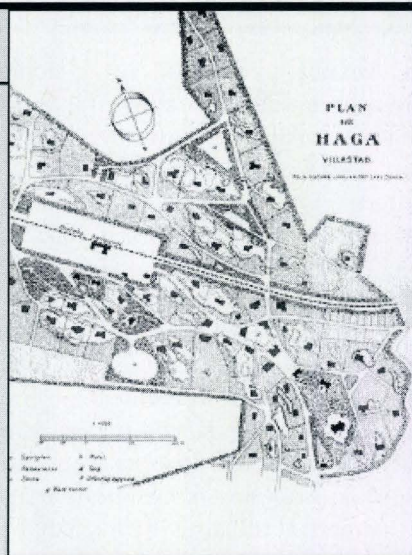
Kehitystä ei kuitenkaan voi pysäyttää. Historiallisten arkistojen materiaali tulee leviämään kansalaisten omiin työpöydänlaatikoihin. Jos ei luvallisesti, niin piraattioptioina. Kuka kieltää edes nyt valokopiointiin perustuvan tutkimuskulttuurin olemassaolon? Entäpä, kun sama menetelmä onkin vielä sata kertaa tehokkaampaa? Vanhan asiakirjan tai muun dokumentin lukija ei enää tarvitse kirjaa ja historiankirjoittajaa tutustuakseen aineistoon. Vastuu materiaalin tulkinnasta siirtyy lukijalle. Vai siirtyykö? Todennäköisemmin korkeatasoisen koulutuksen saaneiden tutkijoiden ja arksitohenkilökunnan tarve kasvaa. Samalla historiantutkimuksen volyyymi paisuu. Yleisö tulee nopeasti huomaamaan tieteen ongelmat ja rajoitukset.

1901 Puistokaupungit

Väestön yhä edistyvä keskittyminen kaupunkeihin on vastavaikutuksena aikaansaanut kaupunkilaisten siirtymisen huvilyhmiin kaupunkien ulkopuolelle, paikkoihin, joilla on tai joille luodaan sopivat kulkuyhteydet keskustan kanssa.

Erotukseksi hajanaisesti, ilman yhtenäistä suunnitelmaa syntyvistä tai maakiinteistöistä ansiota hakevien yksityisten taikka yhtiöiden perustamista taajaväkisistä asutuksista nimitetään nykyään puistokaupungeiksi suunnitelmallisesti ja väljästi muodostettuja asutuksia huokeahintaisella alueella, joka pysyväisesti säilytetään yhteisön omistusoikeuden alaisena siten, että kaikki maakeinottelu ainaiseksi on tehty mahdottomaksi.

Arkkitehti Lars Sonck on tehnyt suunnitelman Helsingin maalaiskunnassa sijaitsevan Huopalahden pysäkin lähetyville rakennettavasta Haagan huvilakaupungista.

Tuomo Olkkosen mukaan jo 'Historiakone'-projektissa on törmätty uuden tekniikan luonnollisiin rajoihin. Pelkästään Suomen asetuskokoelman skannaaminen julkaisuun mukaan katsottiin työekonomisesti mahdottomaksi. Niinpä lainsäädännöstä on saatu mukaan sarja näytteitä. Niitä on poikkeuksellisen paljon, mutta karsinta on kuitenkin jouduttu tekemään. Kaksi kirjoittajaa on työskennellyt kolme vuotta kirjoittaakseen nyt noin 8000 sivua tekstiä. Tekstin kirjoitustapa on pakon sanelemana hyvin erilainen verrattuna tavanomaiseen kirjamuotoiseen lopputulokseen. Tekstin sisäisen linkitysjärjestelmän vuoksi teksti rakentuu noin kappaleen kokoisista kokonaisuuksista.

'Historiakone' muodostaa vielä eräänlaisen kirjan ja hypermedian välimuodon. Teoksen tutkija ei voi irrottautua teoksen

laatijoiden näkemyksestä siitä, kuinka historia rakentuu. Pelkästään sinänsä ansiokas hakemiston perusjako 'arki', 'talous', 'yhteiskunta', 'väestö', 'maa', ohjaa tutkijan mielikuvia. Hyvänä esimerkkinä mielikuvien ohjaavasta vaikutuksesta on tekniikan asiakokonaisuuden sijoittaminen muun historiallisen materiaalin sekaan. Eihän tekniikka sinänsä käyttäjän kannalta muodosta yhteiskunnasta erottuvaa kokonaisuutta. Myös tekniikan ja teknologian historian tutkijan on oivallettava kuinka esimerkiksi tieliikenteen standardien muodostuminen on ohjannut kuin näkymättömällä kädellä maisemamme ulkoasua. Kuitenkin syntyy tilanteita, joissa tekniikka muodostaa oman tarpeellisen asiakokonaisuutensa, johon on päästävä käsiksi suoraan ja tiettyä viitekehystä käyttämällä. Tekniikan unohtamisesta ei 'historiakoneen' tekijöitä voi syyttää.

1939 Olympialaiset

ARKI

TALOUS

YHTEISKUNTA

VAESTÖ

MAA

Humoristisempi ote on syyskuun alussa ensi-iltansa saaneessa Yrjö Nortan ohjaamassa elokuvassa Lapatatossu ja Vinski olympia-kuumeessa, jonka sankareina ovat näyttelijät Aku Korhonen ja Kaarlo Kartio.

Mitalitoiveitamme lisäsi entisestään Taisto Mäki juoksemalla 17. syyskuuta 10 000:n metrin matkalla uuden maailmanennätyksen alittaen ensimmäisenä ihmisenä puolen tunnin rajan.

Yleisradiolle Helsingin olympialaiset tulevat olemaan sen historian suurin haaste. Kilpailulähetyksistä on jo tehty tarkat suunnitelmat. Ohjelmassa on sekä suoria selostuksia, että yhtä aikaa tapahtuvien kilpailujen jälkilähetyksiä äänilevyiltä kuultuina.

Kesän suurtapaus OLYMPIALAISET RADIOIDAAN

**Pääreportterina:
Martti Jukola**

RADIOIMENJÄRJENTYS:
Lauan, etä. 1 p. Avoamat
2 p. Lauan. Ilmoit. ja haastattelut
3 - muuttavat
4 - Ilon ovelat, Ilon ja ja
5 - kirkko
6 - kirkko. Ilon ja haastattelut
7 - Ilon ja
8 - Ilon ja haastattelut
9 - muuttavat

ENSINEN KÄÄNTÖ:
Ensimmäinen radioesitys, syyskuuta 17. päivä ja haastattelut
Lisäksi on julk. haastattelut.

Ars. 'maailman ensimmäisen urheilukansan' jäsen!

Radio kuntoon!

Yleisradio kehottaakin jokaista laittamaan radiosiansa kuntoon, jotta yksikään kilpailutapahtuma ei menisi ohi korvien. Kaikkihan eivätkä kilpailukatsomoihin tule mahtumaan!

1
2

Asiakokonaisuus on hyvinkin edustettuna aineistossa. Sen löytäminen vain jää etsijän vastuulle. Asiahakemiston kautta löytyöikotie myös tekniikan ja teknologian historiaan.

Tiedonkäsittelytekniikan kehitys ja arkistomaterialain leviäminen kansalaisten käsiin muuttaa ilman muuta historian kuluttajien ja tutkijoiden välistä työnjakoa. Historiantutkijoiden tehtävät keskittyvät lähdekriittiseen työhön ja tieteen metodiikan puolelle. Ammattilaisten on kyettävä perustellusti osoittamaan olennaisen tiedon merkitys. Tämä tarkoittaa ilman muuta tieteenfilosofian merkityksen kasvua. Historian kuluttajille taas siirtyy paljon sitä oivaltamisen ja löytämisen riemua, joka on tähän asti jäänyt tutkijoiden yksinoikeudeksi. Kehitys edellyttää kuitenkin periaatepäätöksiä. Mikäli keskushallinto pitää edelleenkin vastuun kansallisen tietovarannon jakamisesta, on Suomessa panos tettava tietoverkon kautta tapahtuvan arkistomateriaalin jakamisen menetelmien kehittä miseen. Asiaan liittyy monia ongelmia, mutta selkeitäkin päätöksiä voidaan tehdä. Onko olemassa mitään syytä, miksi esimerkiksi koko asetuskokoelma ei välittömästi julkaisetaisi julkaisessa verkossa? Jos toisaalta tehdään päätös tiedon jakamisesta esimerkiksi hyvinkin käyttökelpoisessa muo-

dossa CD-rom -levykeitä käyttämällä suoraan kulutta jayksiköille, valtionhallinnon olisi ryhdyttävä nopeisiin ja tarmokkaihin toimiin julkaisutoi minnan aloittamiseksi riittävän edullisena ja laadukkaana painoksena. Ketä voi haitata esimerkiksi muinaismuistohallinnon esineluetteloiden tai esimerkiksi manufaktuurijohto kunnan arkiston julkaiseminen?

'Historiakoneen' teknillisestä puolesta vastaava Jyrki Kanerva ei peittele pyrkimystään jättää nyt valmistumassa olevalle teokselle laajenemismahdollisuuksia. Kun ohjelmaan liittyy nyt noin 3000 kuvaa, ja 2000 muuta asiakirjaa, kasvaa kokonaisuuden käytettävyys tietenk in mikäli tietopankkia saadaan kasvatettua. Nyt valmistumassa oleva 'Historiakone' muodostaa tällä hetkellä riittäväntuntuisen apuneuvon esimerkiksi lukiotasoiselle historianopetukselle, mutta tietopankin kasvattaminen täyttää hyvinkin nopeasti yhä korkeatasoisemman tutkimuksen tarpeita. 'Historiakone' teoksen valmistuminen antaa kin erinomaisen mahdollisuuden uuden teknologian mahdollistaman tiedonkäsittelytavan hiomiseen raskaampia järjestelmiä silmälläpitäen. Kun kehitystä ei kerran voi pysäyttää, on siihen parempi mennä vikk elästi mukaan.